

**GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE
ORAZ
OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE
W GMINIE STARE POLE NA LATA 2021-2026**

I. Wstęp

Zgodnie z art. 6 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, do zadań własnych gminy należy w szczególności tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w tym opracowywanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie. Obecny program został opracowany na lata 2014-2020. W związku z upływem terminu jego obowiązywania, konieczne jest opracowanie nowego programu. Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie wyznacza nie tylko kierunki działania, ale i wskazuje instrumenty niezbędne do realizacji założonych celów. Treść i założenia programu wynikają ze specyfiki problemu przemocy w rodzinie występujące na obszarze gminy Stare Pole. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Stare Pole ma charakter długofalowy. Działania obejmują lata 2021-2026. W miarę potrzeb i sytuacji społecznej mogą ulegać zmianom i udoskonaleniom.

II. Podstawa Prawna

Podstawowym dokumentem regulującym działania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie t.j. z dnia 11 lutego 2020 r. (Dz.U. z 2020 r.,poz.218). Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie określa następujące zadania dla samorządu gminnego:

1. Tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym: opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.
2. Prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą.
3. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą miejsc w ośrodkach wsparcia.
4. Tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Pozostałe akty prawne wspomagające podejmowanie działań na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie i osób stosujących przemoc w rodzinie to:

1. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym t.j. z dnia 21 kwietnia 2020 r. (Dz. U. z 2020 r., poz. 713).

2. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej t.j. z dnia 26 października 2020 r. (Dz. U. z 2020 r., poz. 1876).
3. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi t.j. z dnia 19 listopada 2019 r. (Dz. U. z 2019 r., poz. 2277 ze zm.).
4. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii t.j. z dnia 8 maja 2019 r. (Dz.U. z 2019 r., poz. 852 ze zm.).
5. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks Karny t.j. z dnia 25 sierpnia 2020 r. (Dz.U. z 2020 r., poz. 1444).

III. Pojęcie i charakterystyka zjawiska przemocy w rodzinie

Przemoc w rodzinie stanowi poważny problem społeczny, który stwarza bezpośrednie zagrożenie dla życia i zdrowia człowieka. Niestety zjawisko przemocy nie jest incydentem jednorazowym. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie definiuje przemoc jako: *„jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste wobec najbliższych osób, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”*.

Przemoc w rodzinie przybiera różne formy:

- przemoc fizyczna,
- przemoc seksualna,
- przemoc psychiczna,
- przemoc ekonomiczna,
- zaniedbanie.

Przemoc w rodzinie może dotyczyć następujących relacji:

- rodziców/opiekunów wobec dzieci
- małżonków/ partnerów w związku
- osób starszych w rodzinie
- relacji między rodzeństwem.

Rodzina, w której występuje przemoc nie jest w stanie realizować podstawowych zadań. Role wewnątrzrodzinne ulegają zaburzeniu, łamane są reguły, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się coraz bardziej niezgodne z normami prawnymi i moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi. Zatem przemoc w rodzinie może być zarówno skutkiem, jak i przyczyną dysfunkcji w rodzinie. Prowadzi do poważnych naruszeń norm moralnych i prawnych, tragicznych skutków psychologicznych, a w skrajnych przypadkach do poważnych okaleczeń czy zabójstw.

Zadania Zespołu Interdyscyplinarnego w zakresie przeciwdziałania przemocy

Zadaniem gminy jest podejmowanie działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności w ramach pracy Zespołu Interdyscyplinarnego lub grupy roboczej. Do głównych zadań Zespołu należy współorganizowanie i koordynowanie działań wszystkich członków wchodzących w jego skład oraz instytucji, które reprezentują poprzez:

- diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie,
- podejmowanie działań edukacyjnych i profilaktycznych w środowiskach zagrożonych przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku,
- inicjowanie interwencji w środowiskach dotkniętych przemocą,
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach uzyskania wsparcia,
- podejmowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc.

Do zadań grup roboczych należy:

- opracowywanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy,
- monitorowanie sytuacji rodzin, w których doszło do przemocy oraz rodzin, w których istnieje ryzyko wystąpienia przemocy,
- dokumentowanie działań podejmowanych wobec osób i rodzin, w których dochodzi do przemocy.

Ważnym narzędziem w podejmowaniu interwencji w środowisku wobec rodzin dotkniętych przemocą jest procedura „Niebieskie Karty”. Procedura wynika z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Podjęcie procedury nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą i obejmuje ogół czynności i działań, które są podejmowane przez przedstawicieli jednostek pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. Przedstawiciele wymienionych podmiotów realizują procedurę „Niebieskie Karty” w oparciu o zasadę współpracy i przekazują informacje o podjętych działaniach przewodniczącemu zespołu interdyscyplinarnego.

Podstawowym celem procedury „Niebieskiej Karty” jest rozpoznawanie przemocy i usprawnienie pomocy interdyscyplinarnej dla osoby doznającej przemocy oraz powzięcie odpowiednich działań wobec sprawcy przemocy.

Wszczęcie procedury następuje przez wypełnienie formularza „Niebieska Karta A” w przypadku powzięcia, w trakcie prowadzonych czynności służbowych, podejrzenia stosowania przemocy wobec członków rodziny lub w wyniku zgłoszenia przez członka rodziny, lub przez osobę będącą świadkiem przemocy w rodzinie. Zakończenie procedury „Niebieskie Karty” następuje, gdy członkowie zespołu interdyscyplinarnego rozstrzygną o braku zasadności podejmowania działań lub zostanie zrealizowany indywidualny plan pomocy i przemoc ustała.

W Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 przedstawiono przyczyny stosowania przemocy w rodzinie. Wymienione zostały między innymi normy społeczne i kulturowe przyjęte w danym środowisku, gdzie istnieje przyzwolenie społeczne na stosowanie

przemocy wobec najbliższych, a w szczególności wobec kobiet i dzieci. Dziedziczenie wzorca przemocy to kolejny czynnik wymieniony w Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy. Dzieci wychowywane w rodzinach, w których istniał problem przemocy przyswajają zachowania osób dorosłych, których są świadkami lub ofiarami. Uczą się, że najskuteczniejszym sposobem w rozwiązywaniu konfliktów jest przemoc.

Dlatego oprócz ogólnie obowiązującej procedury „Niebieskie Karty” innym ważnym elementem walki z przemocą w rodzinie jest opracowywanie własnych lokalnych strategii i programów, dostosowanych do lokalnych potrzeb, dzięki którym można skutecznie reagować wobec ofiar przemocy oraz dostosować plan pomocy dla sprawców stosowania przemocy.

IV. Diagnoza przemocy w rodzinie na terenie gminy Stare Pole

Diagnoza została przeprowadzona w oparciu o posiadane dane statystyczne wynikające z działalności Zespołu Interdyscyplinarnego, Ośrodka Pomocy Społecznej, Policji, placówek oświatowych oraz służby zdrowia.

1. Dane statystyczne

W latach od 2016 r. do 2019 r. do Zespołu Interdyscyplinarnego wpłynęło ogółem 65 formularzy „Niebieskiej Karty A”.

Tabela 1. Liczba założonych Niebieskich Kart w gminie Stare Pole

Lata	NK -A	NK-C	NK-D
2016	11	8	7
2017	12	11	8
2018	16	12	10
2019	26	26	17

Źródło: dane GOPS Stare Pole

Na przestrzeni badanych lat liczba założonych Niebieskich Kart wzrosła o ponad 100% . Wskaźnik ten dowodzi, że zjawisko przemocy narasta i w związku z tym należy podejmować wzmoczone działania profilaktyczne, jak również interwencyjne w celu zapobiegania i niwelowania różnych form przemocy na terenie gminy.

Tabela 2. Podmioty zakładające Niebieskie Karty

Lata	Policja	GOPS	Placówki oświaty	Placówki służby zdrowia	GKRPA
2016	10	1	0	0	0
2017	10	2	0	0	0
2018	10	5	0	1	0

2019	24	2	0	0	0
------	----	---	---	---	---

Źródło: dane GOPS Stare Pole

Z przedstawionych informacji wynika, że ok. 83 % Niebieskich Kart zostało założonych przez Policję. Policja jest zatem instytucją, która ma największy wkład w identyfikowaniu problemu przemocy w rodzinie na terenie gminy Stare Pole. Jak wynika z rozeznania na gruncie lokalnym jedną z głównych przyczyn podejmowanych interwencji, w wyniku których stwierdza się stosowanie przemocy, jest uzależnienie od alkoholu.

Tabela 3. Problem alkoholowy w rodzinach, w których została założona Niebieska Karta

Lata	Liczba rodzin w których wszczęto procedurę NK	W tym : liczba rodzin w których występuje problem alkoholowy
2016	11	6
2017	11	9
2018	14	7
2019	21	13

Źródło: dane GOPS Stare Pole

Jak wynika z powyższego zestawienia nadużywanie alkoholu stanowi częste zjawisko wśród rodzin, w których jest prowadzona procedura „Niebieskie karty”. Opierając się na publikacjach naukowych „alkohol może pobudzać agresję lub przemoc przez zakłócenie normalnej pracy mózgu. Na przykład zgodnie z hipotezą dotyczącą rozhamowania alkohol osłabia działanie mózgu, który normalnie powstrzymuje zachowania impulsywne, włączając w to nieuzasadnioną agresję. Zaburzając przebieg procesów przetwarzania informacji, alkohol może także prowadzić do niewłaściwej oceny sygnałów społecznych, a przez to do nadmiernej reakcji na spostrzegane zagrożenie. Równolegle zawężenie procesów uwagi może prowadzić do niewłaściwej oceny przyszłego ryzyka działań podjętych pod wpływem chwilowego impulsu agresywnego”. /Czasopismo: Alkohol i Nauka Numer: 1 Rok: 1999 /. Alkohol najwyraźniej może zwiększyć intensywność zachowań agresywnych u sprawcy przemocy.

2. Działania wobec osób doznających przemocy

Działania pomocowe dla ofiar przemocy prowadzone są w sposób indywidualny wobec każdej procedury. Pomoc na jaką mogą liczyć osoby pokrzywdzone ustalana jest w oparciu o plan pomocy wspólnie z osobą pokrzywdzoną. Jest to bardzo ważne ponieważ wsparcie dotyczy zmian życiowych w kierunku usamodzielnienia się, ale z poszanowaniem możliwości jakie osoba doznająca przemocy może wypełnić. Do najczęściej podejmowanych działań wobec ofiar przemocy należą:

- interwencja,
- zapewnienie specjalistycznego poradnictwa,
- informowanie o prawach przysługujących ofiarom przemocy,
- informowanie o skutkach stosowania przemocy,
- praca socjalna, która ma na celu wsparcie i pomoc w podejmowaniu działań,

- monitoring czyli cykliczne wizyty w miejscu zamieszkania prowadzone wspólnie przez pracowników socjalnych oraz dzielnicowego,
- złożenie doniesienia do prokuratury o popełnieniu przestępstwa,
- poinformowanie Sądu Rodzinnego o sytuacji małoletnich.

Należy zaznaczyć, że od początku działania Zespołu Interdyscyplinarnego na terenie gminy Stare Pole tworzył się system instytucji, które mogą zapewnić natychmiastowe wsparcie dla osób pokrzywdzonych. Obecnie system ten obejmuje kilka podmiotów i instytucji, z którymi współpracuje Zespół Interdyscyplinarny w celu zabezpieczenia ofiary przemocy. Ponadto sami członkowie Zespołu z racji wykonywanych obowiązków zawodowych posiadają odpowiednie kwalifikacje aby móc podejmować właściwe działania pomocowe wobec ofiar przemocy, jak i sprawców przemocy.

W przypadku zakończenia procedury „Niebieskie Karty” w okresie 3 miesięcy nadal prowadzony jest monitoring sytuacji rodziny.

3. Działania wobec sprawców przemocy

Sprawca przemocy ma możliwość podejmowania działań mających na celu poprawę swojego zachowania. W ramach prowadzonej procedury opracowany zostaje plan pracy, który zakłada między innymi pomoc specjalistyczną ze strony psychologa, udział w zajęciach korekcyjno-edukacyjnych, czy podjęcie terapii. Forma pomocy jest dostosowywana do możliwości sprawcy przemocy, a efekt podejmowanych działań w głównej mierze zależy od jego zaangażowania.

4. Wnioski

Z przedstawionej analizy wynika, że problem przemocy na terenie gminy Stare Pole w okresie między 2016-2019 dotyczył 35 rodzin liczących 108 osób. Stanowi to niewielki odsetek do ogólnej liczby mieszkańców gminy (4 677 stan na koniec 2019 r.) bo ok 2.3 %. Niestety nie jest znana skala tzw., „ukrytej przemocy”, czyli takiej gdzie ofiara przemocy milczy. Dlatego wciąż należy wdrażać działania profilaktyczne, które mają za zadanie podnoszenie świadomości społecznej na temat zagrożeń związanych z przemocą, ale też i praw jakie ma osoba doznająca przemocy.

V. Cele programu

1. Cel główny

Celem głównym Programu jest przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, ochrona ofiar przemocy w rodzinie oraz zwiększenie dostępności i skuteczności profesjonalnej pomocy.

1. Cele szczegółowe

1) Zwiększenie skuteczności działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Zadanie	Działania	Termin realizacji	Bezpośredni realizatorzy zadania
Prowadzenie zintegrowanych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy	a) Podejmowanie bezpośrednich działań w środowiskach zagrożonych przemocą, b) Inicjowanie interwencji w środowiskach, w których występuje przemoc, c) Udzielanie informacji o możliwych formach pomocy i wsparcia, d) Podejmowanie działań wobec sprawców przemocy.	2021-2026	Zespół Interdyscyplinarny, Ośrodek Pomocy Społecznej w Starym Polu, Policja, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, placówki oświaty: szkoła podstawowa, przedszkole, ośrodek zdrowia.

2) Zapewnienie ochrony i możliwości wsparcia dla osób i rodzin dotkniętych przemocą

Zadanie	Działania	Termin realizacji	Bezpośredni realizatorzy zadania
Zapewnienie wsparcia instytucjonalnego oraz schronienia i pomocy materialnej	a) Współpraca z placówkami zapewniającymi schronienie dla ofiar przemocy, b) Udzielanie świadczeń finansowych oraz pomoc w formie pracy socjalnej, c) Prowadzenie poradnictwa specjalistycznego oraz punktu konsultacyjnego w gminie	2021-2026	Członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Starym Polu, Punkt konsultacyjny, Policja, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Malborku, pedagogzy szkoły podstawowej w Starym Polu

3) Oddziaływanie na sprawców przemocy

Zadanie	Działania	Termin realizacji	Bezpośredni realizatorzy zadania
Stosowanie powszechnie obowiązujących rozwiązań prawnych mających na celu odseparowanie sprawcy przemocy od ofiary	a) Prowadzenie rozmów motywujących do zmiany zachowań, b) Występowanie z zawiadomieniami do prokuratury o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, c) Obciążanie do udziału w zajęciach korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy, d) Kierowanie do udziału w innych terapiach	2021-2026	Zespół interdyscyplinarny, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Starym Polu, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policja.

4) Podejmowanie działań o charakterze edukacyjnym przeznaczonym dla mieszkańców gminy z zakresu przemocy domowej

Zadanie	Działania	Termin realizacji	Bezpośredni realizatorzy zadania
Edukacja społeczeństwa w zakresie przemocy	a) Podnoszenie wiedzy wśród społeczności lokalnej z zakresu czym jest przemoc oraz możliwości jej przeciwdziałania poprzez zamieszczania informacji na stronie internetowej, rozpowszechnianie ulotek informacyjnych, materiałów edukacyjnych, rozpowszechnianie informacji na temat instytucji	2021-2026	Zespół interdyscyplinarny, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Starym Polu, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policja, Szkoła podstawowa w Starym Polu, instytucje kultury na terenie gminy.

	udzielających pomocy i wsparcia dla osób doznających przemocy, b) Inicjowanie szkolnych programów z zakresu przeciwdziałania przemocy dla dzieci i młodzieży oraz rodziców, c) Organizowanie czasu wolnego dla dzieci i młodzieży szczególnie podczas ferii i wakacji, d) Włączanie się do kampanii społecznych z zakresu przeciwdziałania przemocy.		
--	---	--	--

5) Podnoszenie poziomu wiedzy osób realizujących zadania związane z przemocą w rodzinie

Zadanie	Działania	Termin realizacji	Bezpośredni realizatorzy zadania
Doskonalenie zawodowe	a) Uczestnictwo w szkoleniach, warsztatach i konferencjach z zakresu przemocy w rodzinie, b) Organizowanie spotkań z przedstawicielami Policji, c) Organizowanie spotkań z przedstawicielami prokuratury.	2021-2026	Zespół interdyscyplinarny, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Starym Polu, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policja.

6) Analizowanie występujących form przemocy w rodzinie na terenie gminy Stare Pole

Zadanie	Działania	Termin realizacji	Bezpośredni realizatorzy zadania
Monitorowanie zjawiska przemocy na podstawie zebranych danych	Sporządzanie sprawozdań wykorzystujących dane statystyczne w celu określenia skali przemocy	2021-2026 Raz w roku	Zespół interdyscyplinarny, Ośrodek Pomocy Społecznej w Starym Polu, Policja.

VI. Przewidywane efekty programu

Realizowanie zadań zawartych w prezentowanym Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar przemocy na lata 2021-2026 przyczyni się do podnoszenia świadomości i wrażliwości społecznej, która jest konieczna aby przemoc była ujawniana i aby możliwe było podjęcie właściwych środków pomocy dla potrzebujących oraz do skuteczniejszego zapobiegania kolejnym aktom przemocy.

VII. Adresaci Programu

Program adresowany jest do rodzin i osób, które ze względu na przemoc w rodzinie wymagają wsparcia społecznego, osób stosujących przemoc w rodzinie, świadków przemocy w rodzinie, osób zagrożonych przemocą, dzieci i młodzieży, przedstawicieli instytucji, organizacji i służb zobowiązanych do udzielania pomocy w sytuacji przemocy, społeczności lokalnej.

VIII. Miejsce realizacji Programu

Obszar Gminy Stare Pole.

IX. Realizatorzy Programu i czas realizacji

Koordynatorem realizacji programu jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Starym Polu przy współpracy Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego, Policji oraz innych podmiotów zobligowanych do podejmowania działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Program realizowany będzie w latach 2021-2026.

X. Monitorowanie programu

W ramach monitoringu Programu systematycznie gromadzone będą dane dotyczące występowania przemocy w rodzinach. Zgromadzone dane będą służyć analizie skali zjawiska oraz skuteczności podejmowanych działań programowych. Będą też miały znaczenie w dalszym planowaniu, bądź modyfikowaniu założeń Programu.

XI. Finansowanie Programu

Program finansowany będzie ze środków budżetu Gminy Stare Pole, dotacji oraz ze środków pozabudżetowych pozyskanych z innych źródeł.